

FIN DE SIÈCLE NA „PERIFERII“ ZÁPADU

Poláková, Dora. *Mezi propastí a nebem: Fin de siècle v prozaickém díle Rubéna Daría*. Praha: Karolinum, 2017, 152 s.

Daniel Nemrava
daniel.nemrava@upol.cz

V poslední době se na Filozofické fakultě Karlovy Univerzity zrodilo několik pozoruhodných publikací zčásti věnovaných hispanoamerickému modernismu, z pohledu Západní kultury sice „periferní“, nicméně velmi svěbytné verzi kulturní epochy *fin de siècle*. Důkazy, že hispanoamerická literatura má v období přelomu 19. a 20. století západní modernitě co nabídnout, lze najít například v kolektivních dílech *Konec a počátek. Literatura na přelomu dvou staletí* (2012) nebo *Pokusy o renesanci Západu* (2016). Kniha Dory Polákové tentokrát vůbec poprvé české odborné veřejnosti představuje samostatně vrcholného představitele hispanoamerického modernismu, Nikaragujsce Rubéna Daría. Dosud bylo možné se v českém prostředí s tímto autorem setkat pouze v dílčích studiích ve sbornících a odborných časopisech, zaměřených na jeho básnickou tvorbu. Orientace této knihy na povídku může jednak přiblížit Daría z jiné literární zkušenosti, jednak přispět k reflexi žánru v české literární kritice často opomíjeného.

Kniha postupuje od obecnějších témat po zevrubnější rozbor Daríovy prozaické tvorby. Autorka se nejprve zabývá kulturní epochou *fin de siècle* a jejími projevy v Latinské Americe prostřednictvím tří kratších kapitol, jejichž názvy de facto modernistické hnutí ve zkratce definují: svoboda, krása, harmonie. Vždy je složité a riskantní pustit se do obecného a zároveň stručného přehledu tak, aby bylo řečeno to podstatné a aby text nepůsobil povrchně a zkratkovitě. Myslím, že se obojí Doře Polákové podařilo. Krátce se dotýká palčivých problémů nejen estetických, nýbrž i společenských s důrazem na roli, jakou sehrály v originálním tvůrčím procesu modernistů, respektive Rubéna Daría. Dobře je popsán kontext, v jakém se latinskoamerický modernismus rodil. Poláková dokazuje, že se nejednalo pouze o nekritické nasávání myšlenkových proudů a módní estetiky konce století, zejména francouzského parnasismu a symbolismu, nýbrž i o hledání vlastní identity. Následuje zajímavě pojatý biografický průřez, který Poláková dělí podle zemí, v nichž Darío strávil různé etapy bouřlivého života a které významně ovlivnily jeho tvorbu. Než dojde na rozbor povídek, projdeme si ještě Daríovu trnitou „estetickou cestu“, abychom skrze dokonalou formu, harmonii, o kterou autor až obsedantně usiloval, dokázali lépe proniknout k obsesím, pochybnostem a vnitřnímu dramatu, které se v mnohých Daríových textech reflektuje. Poláková neopomene zmínit autorův vztah k ženám, v jeho básních a próze typicky reprezentovaným *femme fatale* nebo *femme fragile*. Nechybí zdůraznění básníkovy sklonu k okultním vědám, teosofii, zednářství, ezoterice. Jedna kapitola je nevyhnutelně věnována novinářské zkušenosti, která autorovi sloužila nejen k obživě, ale i k pěstování populárního žánru „kroniky“.

Asi polovina monografie je věnována hispanoamerické, respektive Daríově povídce. V obecné rovině je podtržen význam a tradice povídkového žánru v Latinské

America, který modernisté rozvinuli specifickým způsobem. Autorka se zaměřuje zejména na téma postavy (umělec, osudová žena) a prostor (město, zahrada, ostrov), neopomíjí i koketování modernistů s fantastikou, která dle Polákové není jen prostředkem experimentování a hledání nových forem, nýbrž i prostředkem pro vyjádření niterných konfliktů a trýzně. Je možná škoda, že nakonec nezbylo na zevrubnější rozbor jednotlivých Daríových povídek více prostoru (celkově asi jedna třetina knihy, z toho pro každou povídku necelá stránka), přestože chybí hlubší teoretický rámec, který by texty zasadil do nového kontextu a nabídl nové interpretační možnosti, a přestože je ambicí práce pouze nabídnout jakýsi průřez Daríovy prozaické tvorby, což sama autorka v úvodu explicitně zmiňuje.

Výběr příkladů povídek a uspořádání komentářů dle vzájemně se protínajících tematických os (umělec ve světě, žena a láska, fantastické povídky, stav světa) je dostatečně reprezentativní na to, aby si čtenář vytvořil komplexnější představu o Daríově přístupu k tomuto žánru a o jeho narativních strategiích. Poláková vehementně hájí společenský a politický dosah Daríovy tvorby a ve svých rozborech za symboly krásy, aristokratické vznešenosti, exotických exkurzů odkrývá hlubokou reflexi turbulentní doby provázenou výrazy úzkosti, beznaděje, melancholie, deprese. Poslední kapitola Poláková krátce věnuje Daríovým téměř zcela opomíjeným románovým pokusům, které tak doplňují celkový obraz jeho tvorby.

Až na již zmíněnou mírnou koncepční nevyváženost vnímám práci Dory Polákové jako zdařilý, přehledný a komplexní úvod do problematiky hispanoamerického modernismu, který bude jistě přínosem pro českou literární vědu a potřebným textem pro popularizaci jednoho z vrcholných tvůrčích momentů španělsky psané literatury. Text je napsaný čtivým a přístupným jazykem, proto může oslovit širší odbornou veřejnost, zejména však poslouží studentům hispanistiky jako jeden ze základních odborných textů.